УДК 334.722.8

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

С.В. Філиппова, д.е.н., професор

М.І. Сухотеріна

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Філиппова С.В., Сухотеріна М.І. Екологічна складова соціальної відповідальності машинобудівного підприємства.

У статті досліджено теоретичні підходи до екологічної складової соціальної відповідальності машинобудівного підприємства. Машинобудування є важливою галуззю економіки країні. Але з функціонуванням машинобудівних підприємств пов'язані і певні ризиків в тому числі значна шкода наноситься екології. Машинобудівним підприємствам необхідно розробляти і впроваджувати природоохоронні програми. Проаналізовано досвід МК «Запоріжсталь», ПАТ «Енергомашспецсталь», з реалізації природоохоронних програм.

Ключові слова: соціальна відповідальність, екологічна відповідальність, машинобудування

Филиппова С.В., Сухотерина М.И. Экологическая составляющая социальной ответственности машиностроительного предприятия.

В статье исследованы теоретические подходы к экологической составляющей социальной ответственности машиностроительного предприятия. Машиностроение является важной отраслью экономики страны. Но функционирование машиностроительных предприятий связано и с определёнными рисками, в том числе значительный ущерб наносится экологии. Машиностроительным предприятиям необходимо разрабатывать и внедрять природоохранные программы. Проанализирован опыт МК «Запорожсталь», ПАО «Энергомашспецсталь», по реализации природоохранных программ.

Ключевые слова: социальная ответственность, экологическая ответственность, машиностроение

Filyppova S.V., Sukhoterina M.I. Ecological component of social responsibility of machine-building enterprise.

This article analyzes theoretical approaches of ecological component of social responsibility of machine-building enterprise. Machine- building is a significant sphere of national economy. But there are some risks bound with functioning of machine-building enterprise which include significant harm to the environment. Machine-building enterprise should develop and implement environmental programs. The experience of MK "Zaporizhstal" and "Energomashspezstal" in realization of environmental programs was analyzed.

Keywords: social responsibility, ecological responsibility, machine-building

На сучасному етапі серед багатьох проблем, які постають перед вітчизняними машинобудівними підприємствами важливе місце посідає свідома і мотивована участь у різноманітних заходах, спрямованих на попередження та мінімізацію негативних впливів на навколишнє середовище, раціональне природокористування, економію сировинних і енергетичних ресурсів у процесі господарської діяльності. Важливим є залучення відходів у господарський обіг, попередження аварійних та надзвичайних ситуацій, підтримку заходів з охорони здоров'я, збереженню культурно-історичної спадщини, біорізноманіття та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Формуванню екологічної відповідальності підприємств присвячені роботи дослідників Гассій В.В, Потравний І.М. [1], Крупіна М.М. [2], Смоленніков Д.О. [3] Грішнова О. [4] та інш.

Метою статті є простежити діяльність українських машинобудівних підприємств з впровадження екологічної компоненти соціальної відповідальності. Показати проблеми, які стоять перед машинобудівними підприємствами у рішенні складних и багато чисельних проблем з попередження та мінімізацію негативних впливів на навколишнє середовище, раціональне природокористування, економію сировинних і енергетичних ресурсів у процесі господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

У найбільш важливих міжнародних документах останнього десятиліття, присвячених проблемам навколишнього середовища і гармонійного розвитку суспільства, велика увага приділяється формуванню екологічної відповідальності, екологічної свідомості, мислення та культури. Україна формує зважених екологічну політику з урахуванням основних принципів міжнародної екологічної політики. У 1991 був прийнятий Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» в якому зокрема зазначалося що, екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення

небезпеки для здоров'я людей. Підприємства, установи та організації, діяльність яких пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє середовище, незалежно від часу введення їх у дію повинні бути обладнані спорудами, обладнанням та пристроями для очищення викидів і скидів або їх знешкодження,зменшення впливу шкідливих факторів, а також приладами контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин таза характеристиками шкідливих факторів [5].

На машинобудівних і приладобудівних підприємствах джерелами викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря є технологічне обладнання й агрегати, що застосовуються у виробництві заготовок, у ковальсько-пресових, термічних, гальванічних, механоскладальних, зварювальних, лакофарбових і ливарних цехах. Частка підприємств машинобудування в загальному обсязі викидів шкідливих речовин в атмосферу не перевищує 3%. Однією із причин забруднення навколишнього середовища підприємствами машинобудування є неочищені стічні води, що скидаються у водоймища й порушують біорівновагу. У складі стічних вод машинобудівних заводів переважають: кремнезем, оксиди заліза, алюмінію, кальцію, магнію (виробництво литва); мастила й окалина (прокатне виробництво); кальцинована сода, фосфат натрію, триетаноламін, металевий та абразивний пил, мінеральні мастила (механічне виробництво); ціаніди, сірчана та азотна кислоти, мідь, нікель, олово, хром, цинк (гальванічне і лакофарбове виробництво).Для українських машинобудівних підприємств екологічна відповідальність є складовою корпоративної соціальної відповідальності [6].

У галузі охорони навколишнього середовища і підвищення енерго ефективності завданнями машинобудівних підприємств є мінімізація впливу на навколишнє середовище і робити все можливе, щоб умови життя в містах і селах, де працюють підприємства були комфортними і безпечними.

З 22 по 24 квітня 2015 року 22 квітня 2015 року в Києві пройшов екологічний форум «Довкілля для України». Восьмий рік поспіль Форум проходить при підтримці Кабінету Міністрів України і Міністерства екології та природних ресурсів України. В рамках Міжнародного екологічного форуму відбудеться VIII міжнародна виставка «ДОВКІЛЛЯ», яка з року в рік розширює екологічну тематику, конференц-програму і була атестована Всесвітньою асоціацією виставкового бізнесу (UFI) та отримала статус «Захід, затверджений UFI», завдяки чому Форум вийшов на якісно новий, світовий рівень.

В рамках Форуму відбулася конференція «Євроінтеграція та національна екологічна політика» у якій взяли участь вищі посадові особи держави, запрошені іноземні гості, представники екологічної громадськості, ЗМІ. Активну участь у роботі Форуму взяли представники комбінату «Запоріжсталь». Участь у роботі Форуму це можливість поділитися досвідом, перейняти найкращі ідеї, передові технології і ознайомитися з сучасними тенденціями у сфері екології та природоохоронної діяльності. «Запоріжсталь» сучасне підприємство, яке проводить екологічну модернізацію і прагне відповідати всім європейським стандартам в усіх напрямках діяльності, а також бути одночасно конкурентним і безпечним з точки зору екології [7].

Машинобудівні підприємства України розробляють і впроваджують природоохоронні програми. Підприємства послідовно домагаються скорочення впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище, а також прагнуть забезпечити сприятливе середовище проживання для населення міст присутності.

Екологічна стратегія розвитку ПАТ «Енергомашспецсталь» базується на комплексній програмі реконструкції і модернізації виробництва з впровадженням нових екологічно чистих технологій з урахуванням комплексу природоохоронних заходів. Фахівцями підприємства за участю провідних наукових центрів України розроблена довгострокова природоохоронна програма , яка зачіпає всі основні переділи виробництва. Її реалізація дозволить істотно знизити викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище з урахуванням зростання виробництва продукції.

Підприємство безперервно удосконалює систему управління навколишнім середовищем, розглядаючи її як одну з умов конкурентоспроможності продукції.

Для реалізації цього напрямку комбінат бере на себе зобов'язання:

— впроваджувати передові технології і модернізувати існуючі процеси виробництва, передбачаючи зниження негативного впливу на навколишнє середовище;
— безперервно вдосконалювати систему екологічного менеджменту;
— при розробці інвестиційних проектів проводити кількісну оцінку впливу на навколишнє середовище і здоров'я, використовуючи доступні методи;
— оптимізувати виробничі процеси, домагається енергозбереження, зниження питомого споживання природних ресурсів, знешкодження та використання відходів;
— вести відкритий діалог з усіма зацікавленими сторонами про екологічні аспекти розвитку комбінату.

На підприємстві повністю вирішені питання використання таких відходів виробництва як окалина, зварювальний шлак, відсів агломерату, колошниковий пил, металургійні шлами. Конвертерні шлаки після переробки використовуються при виробництві агломерату, з доменних шлаків виробляють гранульований шлак та будівельні матеріали.

Відпрацьовані нафтопродукти, які накопичуються на системах очищення водооборотних циклів водопостачання, повністю використовуються при виробництві товарних мастил [8].

Для комбінату «Запоріжсталь» робота із захисту навколишнього середовища, охорони здоров'я людей – це процес постійний і завжди пріоритетний. Керівництво комбінату усвідомлює свою відповідальність за якість життя у Запорізькому краї. Комбінат вкладає значні інвестиції в екологічні проекти.

Комплекс «АМКОМ» утилізує промислові відходи, що знижує вплив на навколишнє середовище. Інвестиції в проект – близько 30 млн гривень. Виробнича потужність комплексу переробки шлаків «АМКОМ» – 150 тис. тонн місяць. Завдяки новому обладнанню, комбінат додатково буде витягувати 100 тис. тонн вторинної металовмісної сировини на рік і повертати їх у виробництво. Також нова установка значно скоротить кількість твердих відходів виробництва, що дозволить без виділення нових земель ефективно використовувати площу полігонів для зберігання шлаків під майбутнє перспективне будівництво, а також знизити вплив шлакових відходів на навколишнє середовище. Шлакові відвали в Балці середньої впродовж десятиліть були символом криміналу і злодійства. Зараз на цьому місці наведений лад і створено сучасний виробничий ділянку комбінату з переробки промислових відходів. Це 47 нових робочих місць і важлива частина промислового циклу металургійного виробництва. Крім того, робота комплексу «АМКОМ» дозволить скоротити витрати комбінату на придбання залізорудної сировини для виробництва і знизити собівартість продукції, що випускається [9].

Завершується будівництво та наладка газоочистки агломашини № 2. Комплекс сучасного обладнання дозволить очищати повітря від пилу на рівні європейських нормативів – до 20 мг/м3. Крім того, вміст сірчистого ангідриду складе менше 400 мг/м3, а скидання шламових вод від оборотного циклу аглофабрики буде поетапно знижуватися. Вагомого екологічного ефекту дозволить домогтися багатоступенева система очищення газів, що відходять, яка також передбачає повернення в агломераційне виробництво уловленного залізовмісного пилу. У рамках проекту запланована установка двох рукавних фільтрів і тягодутьевого обладнання: осьового вентилятора, димососа і ексгаустера, а інвестиції в будівництво газоочистки агломашини № 2 складають близько 80 млн грн. Активна фаза будівництва почалася у вересні 2014 року. З того моменту повністю завершено роботи з фундаменту і змонтовано понад 690 тонн металоконструкцій. Також в рамках підготовчого етапу вели і монтаж обладнання. Проект є передовим з точки зору екології і, безсумнівно, принесе істотну користь для всіх мешканців Запоріжжя. Проект унікальний, тому що реалізується на діючому виробництві. Всі роботи комбінат веде згідно з термінами, вказаними в Тристоронній угоді, укладеній між МК «Запоріжсталь», Міністерством екології та природних ресурсів України та Запорізькою облрадою [10].

Згідно реалізації технологічної стратегії Групи Метінвест в програму подальшої модернізації МК «Запоріжсталь», входить послідовна реконструкція газоочистка гломашин № 3-№ 6, яка дозволить досягти на кожній з них зниження викидів в атмосферу пилу і газів на рівні 10% від загальних викидів комбінату. По мірі реалізації проекту по заміні газоочисного устаткування на всіх агломашинах, аглофабрика комбінату досягне міжнародних екологічних стандартів за рівнем очищення викидів пилу і газів. Ця модернізація передбачає інвестиції в розмірі понад 70 млн доларів.

Комбінат став переможцем Всеукраїнського конкурсі «Екологічна якість та безпека» в номінації «Системний підхід до управління та впровадження чистих технологій виробництва» в рамках III Міжнародного форуму GREEN MIND, який проходить у Києві з 8 по 9 жовтня 2014. Конкурс щорічно проводить Всеукраїнська громадська організація «Жива планета» за підтримки Міністерства екології та природних ресурсів України. Номінантів відбирають на регіональному рівні за участю Державної екологічної інспекції. Критерії відбору досить жорсткі – з 140 організацій, підприємств і компаній, які подали заявки, у конкурсі взяло участь 45, а у фінал вийшло .

Впровадження нових екологічних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій на «Запоріжсталі» вже дає реальний ефект. З серпня 2012 року в екологічну модернізацію комбінату інвестовано понад 250 млн доларів. З найбільш масштабних проектів можна відзначити введення в експлуатацію нової агломашини № 1 з високоефективною газоочисткою, масштабну модернізацію доменної печі № 4 з установкою системи аспірації ливарного двору і підбункерної естакади, будівництво нової травильної лінії цеху холодної прокатки № 1.

Керівництво комбінату прагне діяти з максимальною відкритістю. Цілі і стратегії в області екології комбінату: незважаючи на труднощі, продовжувати екологічну модернізацію виробництва і за рахунок цього послідовно знижувати негативний вплив на навколишнє середовище. У програму подальшої модернізації МК «Запоріжсталь», згідно реалізації технологічної стратегії Групи Метінвест, входить послідовна реконструкція газоочистокагломашин № 3 – № 6. Це дозволить знизити на кожній агломашине викиди в атмосферу пилу і газів на рівні 10% від загальних викидів комбінату. Інвестиції в реконструкцію всіх шести агломашин комбінату складають 70 млн. доларів.

Аналізування діяльності ПАТ «Енергомашспецсталь»МК «Запоріжсталь» з впровадження програм спрямованих на попередження та мінімізацію негативних впливів на навколишнє середовище, раціональне природокористування, економію сировинних і енергетичних ресурсів показую, що українські машинобудівні підприємства достатньо відповідально ставляться до

проблем охорони навколишнього середовища. Однак, ці кращі практики треба поширювати на діяльність якомога більшої кількості українських машинобудівних підприємств.

Висновки

Можна зробити висновок, що в Україні як на рівні державного законодавчого регулювання так і на рівні громадських організацій проводиться певна робота, спрямована на вирішення проблем охорони навколишнього середовища. Ряд машинобудівних підприємств проводять комплекс заходів і роблять ініціативи, спрямовані на підвищення відповідальності за стан довкілля,сприяти розвитку та поширенню екологічно безпечних технологій. Однак, ці заходи носять епізодичний несистемний характер. Тому завдання цілеспрямованого підвищення рівня екологічної відповідальності як важливої складової соціальної відповідальності бізнесу набувають особливої актуальності, і знаходять характер національної значущості. Для ефективної реалізації проектів машинобудівних підприємств в екологічній сфері необхідна державна підтримка, істотне підвищення екологічної свідомості населення, розвиток співробітництва підприємств з місцевими громадами в регіонах присутності інвестує значні кошти в модернізацію промислових підприємств. Висока екологічна культура повинна стати невід'ємною частиною життя кожного жителя країни.

Список літератури:

1. Гассий В. В. Экологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнерства / В. В. Гассий, И. М. Потравный Маркетинг і менеджмент – 2011 – № 3. Т.1. – С. 179- 187.
2. Крупина Н. Н. Власть и бизнес: экологическая проекция социальной ответственности/ Н. Н. Крупина. – Пятигорск: Пятигорский гос. лингв.ун-т,-2006
3. Смоленніков Д. О. Роль екологічної відповідальності бізнесу на шляху до сталого розвитку [Текст] / Д. О. Смоленніков // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2013. – №4. – С. 35-39.
4. Грішнова О. Впровадження екологічної відповідальності в практику менеджменту вітчизняних підприємств./ О. Грішнова, О. Брінцева / Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка – 2013 – № 10 (151) С.13 – 18.
5. Про охорону навколишнього природного середовища Закон України від 26.06.1991 р. / Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12
6. Екологія: Машинобудування/ Режим доступу: http://childflora.org.ua/?page_id=27
7. Міжнародний екологічний Форум «Довкілля для України» /Режим доступу: www.group-expo.com.
8. ПАО Энергомашспецсталь. Ресурсосбережение и экобезопасность/ Режим доступу: http://emss.ua/wp-content/uploads/2013/11/Stend-E%60kologiya-11-10-13-x6.jpg
9. МК «Запоріжсталь» ввів в експлуатацію комплекс переробки шлаків «АМКОМ»/ Режим доступу: http://www.zaporizhstal.com/news/details/mk-zaporozhstal-vvel-v-ekspluataciyu-kompleks-pere/
10. На МК «Запоріжсталь» до агломашини № 2 підключать нову високоефективну газоочисткуРежим доступу: http://www.zaporizhstal.com/news/details/mk-zaporozhstal-vvel-v-ekspluataciyu-kompleks-pere/

Надано до редакції 18.01.2015

Філиппова Світлана Валеріївна / Svitlana V. Filyppova
jackal@te.net.ua

Сухотерина М.И. / M.I. Sukhoterina
zem@beiti.opu.ua

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:
Філиппова С.В., Сухотеріна М.І. Екологічна складова соціальної відповідальності машинобудівного підприємства [Електронний ресурс] / С.В. Філиппова, М.І. Сухотеріна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 1 (17). – С. 204-207. – Режим доступу до журн.: http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html